

Erkölcsei iránytűül

A Károli Gáspár Református Egyetem 2015 októberében megtartott konferencia-előadásából, a nagy múltú alma mater szellemi munkásainak gondolataiból szemezgetünk mostani lapszámunk összeállításakor. A konferencia erkölcsi iránytűjéül Matolcsy György jegybankelnök és Domokos László számvevőszéki elnök előadásai szolgáltak. Lásd vendégszerkesztőink gondolatsorát. Törekvésünk hagyományteremtő célzatú.

Majd, lapszámaink tematikáját követve, a beérkezett, lektorált írásokat három csoportba szedtük. Politikatudomány, államtudomány; Gazdaságpolitika, jegybankpolitika, állami ellenőrzés; illetve a Műhelytanulmányok rovatba. (A főszerkesztő.)

Vendégszerkesztői beköszöntő prof. dr. Balla Péter rektor és dr. Böcskei Elvira egyetemi docens tollából

A Károli Gáspár Református Egyetem 2015. október 15-én hazai és a nemzetközi tapasztalatokat is feltáró, nemzetközi konferenciasorozatot indított el. Az első konferencia az *Etikus közgazdasági gondolkodás és versenyképesség: Etika – Gazdaság – Jog* témakörét ölelte fel. A konferenciasorozat elindításával céljaink között szerepelt, hogy közös gondolkodásra invitáljuk a széles körű szakmai közvéleményt. A különböző tudományterületek tudósait, professzorait kívánjuk a jövőben is megszólítani, hogy fejtsék ki véleményüket, nézeteiket korunk gazdaságát meghatározó témákról, mint bizalom és versenyképesség, erkölcs és jog, tulajdonosi érdekek és etikai normák, keresztény etikai felfogás és gazdaság.

Ma még ugyan nyitott kérdés, hogy a gazdasági szemléletnek mely főbb irányokat kell(ene) követnie, azonban egységes az az álláspont, hogy egy hosszú távon is fenntartható versenyképes gazdaságpolitika kialakítása a cél. A fent megfogalmazott célok elérésében a mélyreható közgazdasági ismeretek mellett legalább olyan fontos szerepet kell hogy kapjon az etikus gondolkodás, amelyben a vallás mint hiteles értékhordozó jelenik meg. Hiszünk abban, hogy etikusság és hatékonyság, tisztesség és versenyképesség egymást erősítő fogalommá válik a 21. század modern közgazdaságtani felfogásában is.

Visszatekintve a múltra, a közgazdaságtan két axiómája a mai napig arra a kérdésre keresi a választ, hogy a gazdasági élet szereplői hogyan tudnák a rendelkezésre álló szűkös erőforrásokat a lehető leghatékonyabban felhasználni. Adam Smith a *Nemzetek*

PROF. DR. BALLA PÉTER egyetemi tanár, rektor, DR. BÖCSKEI ELVIRA PHD,
egyetemi docens, Károli Gáspár Református Egyetem.

gazdagsága című könyvében rámutatott arra, hogy az egyének önérdékkövető tevékenysége határozza meg a piacok hatékonyságtteremtő képességét, míg Keynes *A foglalkoztatás, a kamat, és a pénz általános elmélete* című művében a kormányzatok gazdaságpolitikájának szerepét hangsúlyozta. Az eltelt évtizedek során ezen elméletek tovább fejlődtek, azonban a közgazdászok egyetértettek abban, hogy az *emberi erőforrásoknak*, a *természeti erőforrásoknak*, a *tőkefelhalmozásnak* és a *technológiának* nélkülözhetetlen szerepe van a gazdasági növekedés megteremtésében.

Ma már a hétköznapi életünk részévé válnak olyan alapfogalmak, mint a GDP, a versenyképesség, a foglalkoztatottság és az infláció. Nem is oly régen az egész világ szembesült a pénzügyi válság kihívásaival, és szinte nincsen olyan család, amelyet ne érintett volna az árfolyamkockázatból adódó negatív hatás. A pénzügyi és gazdasági válság újabb alternatív közgazdasági irányzatok kibontakozásának adott teret. A „láthatatlan kéz” elmélete, amely szerint a piac önszabályozó, illúzióknak bizonyult (Matolcsy György: *Egyensúly és növekedés*. Kairosz Könyvkiadó, Budapest, 2015.).

A közgazdaságtan ugyan nem nélkülözheti a matematikai modelleken alapuló számításokat, azonban nem hagyhatók figyelmen kívül a nem modellezhető faktorok, így az erkölcsi, etikai, szociológiai, filozófiai, pszichológiai szempontok sem (Tomás Sedláček: *A jó és a rossz közgazdaságtana*. HVG Kiadó, Budapest, 2012.). Gondoljunk csak arra, hogy a Kr. e. 600-ból származó pénzérme felhasználása a bizalom és a hit függvénye volt. Az adósság és a kamat kérdésében sokáig az a nézet uralkodott, amit a Szentírás is megfogalmaz: „Ha pénzt adsz kölcsön egy szegény embernek, aki népemből való, és melletted él, ne bánj vele úgy, mint egy uzorás: ne vessetek ki rá kamatot.” (2Móz 22,25).

A 21. század társalmában a pénz, a hitel és a kamat a gazdaság nélkülözhetetlen szereplői, de legalább ilyen fontos szerepet kell betölteniük a vallás által közvetített és minden kultúrkörben ma is jelen lévő társadalmi értékeknek is. Fukuyama alaptétele szerint az adott térség kultúrája hatással van a térség gazdaságára és teljesítőképességére. A közös célok érdekében való összefogás erejét, az egymás iránti bizalom jelentőségét hangsúlyozta. Azokban a kultúrákban, ahol a vallás nem azt tanítja, hogy bízzál meg másokban is, nem alakul ki nagyvállalat – a gazdaság megreked a kis- és közepes vállalkozások szintjén –, ugyanis a vállalkozó a családtagjain kívül nem nevez ki vezetőt.

Az erkölcs és gazdaság, a vallás és gazdaság rendkívül szoros kapcsolatban van egymással. Talán ma még nem is vagyunk e kapcsolat erejének teljesen a tudatában, miközben a globalizáció kényszerítő ereje bír rá mindnyájunkat arra, hogy megismerjük exportpartnereink gondolkodását. A fejlettségárányos versenyképesség meghatározza a hosszabb távú fejlettségárányos növekedési ütemet, és a versenyképesség lényeges eleme a közintézmények és a vállalatok etikai állapota is. Ez megkönnyíti az etikus közgazdasági gondolkodás elfogadását, ugyanis ahol a kormányzat nem képes hatékonyan fellépni az etikus eljárásrendek megszilárdulása érdekében, ott a gazdaság kisebb fejlettségárányos ütemben nő, a népesség elszegényedik, és ha teheti, elvándorol.

Sokféle civilizáció lehet sikeres, de jó erkölcs nélkül nincs érdemi növekedés, ez a legfontosabb – empirikusan is mérhető – üzenet. Azt, hogy minden civilizáció egyformán alkalmas-e a gazdasági növekedés elősegítésére, még nem tudjuk, de hogy erkölcsmentes, hatékony növekedés nem lehetséges, ez kiinduló axiómáknak tekinthető.